

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Sosioemotionaalinen tuki vuorovaikutuksen näkökulmasta

My.PEDa, keskiviikko 31.8. klo 12.15-13.15

Sanni Pöysä

tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Mitä sosioemotionaalinen tuki tarkoittaa?

Mikä merkitys vuorovaikutuksella on tässä yhteydessä?

Sosioemotionaalinen tuki vuorovaikutuksen näkökulmasta

Oppimiskokonaisuuden suorittuaan opiskelija...

- on syventänyt ymmärrystään sosioemotionaalisen tuen merkityksestä osana toimivaa pedagogiikkaa
- tunnistaa keinoja, joilla voi huomioida sosioemotionaalisen tuen osana omaa vuorovaikutustaan

Vuorovaikutus

- Vuorovaikutus (*interaction*) on tiettyyn aikaan ja paikkaan liittyvää yksilön ja ryhmien välistä sosiaalista toimintaa erilaisissa ympäristöissä (Lehtinen, Vauras, & Lerkkanen, 2016)
- Ihmisellä on luontainen tarve olla yhteydessä toisiin ihmisiin ja luontainen halu hakeutua vuorovaikutukseen.
- Vuorovaikutus lähtee kohtaamisesta: vuorovaikutus on sitä kun voi **kohdata ja tulla kohdatuksi**
- Ihmisen perustarpeisiin kuuluu tarve tulla nähdyksi, kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään.

Teoreettisia lähtökohtia

- **Kiintymyssuhdeteoria** (Ainsworth et al., 1978; Bowlby, 1982)
 - Varhaiset kiintymyskokemukset ohjaavat yksilön toimintaa myöhemminkin, esim. kuinka hakeutuu vuorovaikutukseen toisten kanssa.
 - Lämpimällä vuorovaikutussuhteella positiivinen vaikutus lapseen.
 - Opettaja voi toimia toissijaisena kiintymyksen kohteena
- **Ekologinen systeemiteoria** (Bronfenbrenner & Morris, 1998, 2006)
 - Keskiössä päivittäinen vuorovaikutus ja ohjaukset (= lähiprosessit; proximal processes).
 - Vuorovaikutus nähdään oppimisen ja kehityksen moottoreina.
 - Päivittäinen opettaja-oppilasvuorovaikutus on keskeinen lapsen kehityksen ja oppimisen edistäjä.

- **Itsemääräämisteoria** (self-determination theory) (Connell & Wellborn, 1991; Deci & Ryan, 2000).
 - Tarve muodostaa ja ylläpitää sosiaalisia suhteita ja liittyä muiden ihmisten muodostamaan yhteisöön (relatedness)
 - Tarve kokea olevansa oman elämänsä ohjaksissa eli tarve itsenäisyyteen ja itsemääräämiseen (autonomy)
 - Tarve saada kokemuksia pätevyydestä ja osaamisesta ja arvostusta ihmisenä (competence)
- **Sosiokulttuurinen oppimiskäsitys** (Vygotsky, 1978)
 - Lapsen kieli ja ajattelu kehittyvät vuorovaikutuksessa kokeneempien keskustelijoiden kanssa yhteisön ja kulttuurin ympäröimänä.
 - Scaffolding – oppimisen ohjattu tukeminen, käsite jonka Wood, Bruner ja Ross esittelivät vuonna 1976. Opettaja, valmentaja tai muu kokeneempi henkilö rakentaa toiminnallaan tukikehikon ohjataksaan lapsen omaa ajatusten, ideoiden ja taitojen rakennusta. (Wolfe & Alexander, 2008)

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Tunnetuki

Myönteinen ilmapiiri

Kielteinen ilmapiiri

Opettajan
sensitiivisyys

Oppilaiden
näkökulmien
huomioiminen

Toiminnan organisointi

Käyttäytymisen
sääntely

Tuotteliaisuus

Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

Käsitteiden
oppiminen

Kielellinen
mallintaminen

Palautteen laatu
Dialoginen opetus

Sisältöjen
ymmärtäminen

Analysointi ja
ongelmanratkaisu

0-5/6

6-9

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Tunnetuki

Myönteinen ilmapiiri

Kielteinen ilmapiiri

Opettajan
sensitiivisyys

Oppilaiden
näkökulmien
huomioiminen

Tunnetuella kohdistetaan huomio opettajan ja oppilaiden vuorovaikutussuhteen lämpimyyteen, ryhmän myönteiseen ilmapiiriin, oppilaiden keskinäisiin hyviin suhteisiin ja opettajan sensitiivisyyteen.

Toiminnan

Tuotteliaisuus
Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

0-5/6

Käsitteiden oppiminen
Kielellinen mallintaminen
Palautteen laatu
Dialoginen opetus
Sisältöjen ymmärtäminen
Analysointi ja ongelmanratkaisu

6-9

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Toiminnan organisoinnilla kiinnitetään huomio ryhmän toimintojen tehokkuuteen, monipuolisuuteen ja tavoitteellisuuteen sekä oppilaiden motivaation tukemiseen.

Toiminnan organisointi

Käyttäytymisen säätely

Tuotteliaisuus

Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

0-5/6

Käsitteiden oppiminen
Kielellinen mallintaminen
Palautteen laatu
Dialoginen opetus
Sisältöjen ymmärtäminen
Analysointi ja ongelmanratkaisu

6-9

Opetusvuorovaikutuksen osatekijät

(Teaching Through Interaction (TTI) framework;
CLASS K-3; CLASS-S, mm. Hamre ym. 2013; Hafen ym. 2015)

Tunnetuki

Myönteinen ilmapiiri

Kielteinen ilmapiiri

Opettajan
sensitiivisyys

Oppilaiden
näkökulmien
huomioiminen

Toiminnan muodot

Ohjauksellisella tuella kiinnitetään huomio ohjauksen ja opetuksen laatuun, kuten ymmärtämisen, analyyttisyyden, kriittisyyden ja ongelmanratkaisun tukemiseen sekä käsitteiden oppimiseen, palautteeseen ja opetuksen dialogisuuteen.

Tuotteliaisuus

Opetuksen muodot

Ohjauksellinen tuki

Käsitteiden
oppiminen

Kielellinen
mallintaminen

Palautteen laatu

Dialoginen opetus

Sisältöjen
ymmärtäminen

Analysointi ja
ongelmanratkaisu

0-5/6

6-9

TUNNETUKI (*Emotional support*)

Pianta, La Paro & Hamre (2008) K-3

1. Myönteinen ilmapiiri (<i>Positive climate</i>)	Heijastelee opettajan ja lasten välistä <u>sekä</u> lasten keskinäisuuhteissa ilmenevää tunneyhteyttä sekä kielellisessä ja ei-kielellisessä vuorovaikutuksessa ilmenevää lämpimyyttä, arvostusta ja mielihyvää.
2. Kielteinen ilmapiiri (<i>Negative climate</i>)	Heijastelee yleistä kielteisten tunteiden ilmaisun tasoa ryhmässä: ilmaistun kielteisyyden useus, laatu ja vakavuusaste (intensiteetti) ovat arvioinneissa keskeisiä.
3. Opettajan sensitiivisyys (<i>Teacher sensitivity</i>)	Kohdistuu opettajan tietoisuuteen lasten tiedollisista ja tunteisiin liittyvistä tarpeista ja herkkyyteen vastata niihin. Korkealle sensitiivisyydessä sijoittuvat opettajat mahdollistavat oppilaiden aktiivisen tutkimisen ja oppimisen johdonmukaisen turvan, rohkaisun ja tuen kautta.
4. Lasten näkökulmien huomioon ottaminen (<i>Regard for student perspectives</i>)	Kohdistuu siihen, missä määrin opettajan vuorovaikutus lasten kanssa ja ryhmän toiminnot painottavat lasten kiinnostuksen kohteita, heidän motivaatiotaan ja näkökulmiaan ja missä määrin ne tukevat lasten vastuun ottoa ja autonomiaa.

TOIMINNAN ORGANISOINTI (*Classroom organisation*)

5. Käyttäytymisen säätely (<i>Behavior management</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn asettaa selkeitä käyttäytymisodotuksia ja käyttää tehokkaita keinoja sääntöjä rikkovan käyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen ja uudelleen suuntaamiseen.
6. Tuotteliaisuus (<i>Productivity</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn organisoida opetusaika ja erilaiset rutiinit sekä suunnitella ja toteuttaa toimintoja, jotka tarjoavat lapsille mahdollisuuksia olla aktiivisia oppimiseen osallistujia.
7. Ohjauksen muodot (<i>Instructional learning formats</i>)	Kohdistuu siihen, miten opettaja pyrkii maksimoimaan lasten kiinnostuksen, osallisuuden ja kyvyn oppia oppitunneilla ja toiminnoissa.

OHJAUKSELLINEN TUKI (*Instructional support*)

8. Käsitteiden oppiminen (<i>Concept development</i>)	Kohdistuu siihen, missä määrin opettaja käyttää opetuskeskusteluja ja toimintoja lapsen ajattelutaitojen ja käsitteiden kehittämiseen ja painottaa ymmärtämistä sen sijaan, että hän painottaisi muistinvaraista mekaanista oppimista
9. Palautteen laatu (<i>Quality of feedback</i>)	Arvioi sitä, missä määrin opettaja antaa palautetta, joka laajentaa oppimista ja ymmärtämistä ja rohkaisee oppilaita jatkuvaan osallistumiseen.
10. Kielen käyttäminen (<i>Language modeling</i>)	Arvioi opettajan käyttämien kieltä rikastamisen ja kielen kehitystä edistävien keinojen laatua ja määrää.

TUNNETUKI (*Emotional support*)

Pianta, La Paro & Hamre (2008) K-3

1. Myönteinen ilmapiiri (<i>Positive climate</i>)	Heijastelee opettajan ja lasten välistä <u>sekä</u> lasten keskinäisuuhteissa ilmenevää tunneyhteyttä sekä kielellisessä ja ei-kielellisessä vuorovaikutuksessa ilmenevää lämpimyyttä, arvostusta ja mielihyvää.
2. Kielteinen ilmapiiri (<i>Negative climate</i>)	Heijastelee yleistä kielteisten tunteiden ilmaisun tasoa ryhmässä: ilmaistun kielteisyyden useus, laatu ja vakavuusaste (intensiteetti) ovat arvioinneissa keskeisiä.
3. Opettajan sensitiivisyys (<i>Teacher sensitivity</i>)	Kohdistuu opettajan tietoisuuteen lasten tiedollisista ja tunteisiin liittyvistä tarpeista ja herkkyyteen vastata niihin. Korkealle sensitiivisyydessä sijoittuvat opettajat mahdollistavat oppilaiden aktiivisen tutkimisen ja oppimisen johdonmukaisen turvan, rohkaisun ja tuen kautta.
4. Lasten näkökulmien huomioon ottaminen (<i>Regard for student perspectives</i>)	Kohdistuu siihen, missä määrin opettajan vuorovaikutus lasten kanssa ja ryhmän toiminnot painottavat lasten kiinnostuksen kohteita, heidän motivaatiotaan ja näkökulmiaan ja missä määrin ne tukevat lasten vastuun ottoa ja autonomiaa.

TOIMINNAN ORGANISOINTI (*Classroom organisation*)

5. Käyttäytymisen säätely (<i>Behavior management</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn asettaa selkeitä käyttäytymisodotuksia ja käyttää tehokkaita keinoja sääntöjä rikkovan käyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen ja uudelleen suuntaamiseen.
6. Tuotteliaisuus (<i>Productivity</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn organisoida opetusaike ja erilaiset rutinit sekä suunnitella ja toteuttaa toimintoja, jotka tarjoavat lapsille riittävästi oppimisaikaa.
7. Ohjauksen muodot (<i>Instructional learning formats</i>)	Kohdistuu siihen, miten opettaja käyttää erilaisia oppitunneilla ja toimintamuotoja.

OHJAUKSELLINEN TUKI (*Instructional support*)

8. Käsitteiden oppiminen (<i>Concept development</i>)	Kohdistuu siihen, miten opettaja tukee käsitteiden kehittämistä ja oppimista.
9. Palautteen laatu (<i>Quality of feedback</i>)	Arvioi sitä, missä määrin opettaja antaa jatkuvaa osallistavaa palautusta oppimisen edistämiseksi.
10. Kielen käyttäminen (<i>Language modeling</i>)	Arvioi opettajan käyttämien kielenkäytön laadusta edistävien keinojen laatua ja määrää.

Miksi mielestänne nostan nämä esille, kun puhutaan sosioemotionaalisesta tuesta?

TUNNETUKI (*Emotional support*)

Pianta, La Paro & Hamre (2008) K-3

1. Myönteinen ilmapiiri (<i>Positive climate</i>)	Heijastelee opettajan ja lasten välistä <u>sekä</u> lasten keskinäisuuhteissa ilmenevää tunneyhteyttä sekä kielellisessä ja ei-kielellisessä vuorovaikutuksessa ilmenevää lämpimyyttä, arvostusta ja mielihyvää.
2. Kielteinen ilmapiiri (<i>Negative climate</i>)	Heijastelee yleistä kielteisten tunteiden ilmaisun tasoa ryhmässä: ilmaistun kielteisyyden useus, laatu ja vakavuusaste (intensiteetti) ovat arvioinneissa keskeisiä.
3. Opettajan sensitiivisyys (<i>Teacher sensitivity</i>)	Kohdistuu opettajan tietoisuuteen lasten tiedollisista ja tunteisiin liittyvistä tarpeista ja herkkyyteen vastata niihin. Korkealle sensitiivisyydessä sijoittuvat opettajat mahdollistavat oppilaiden aktiivisen tutkimisen ja oppimisen johdonmukaisen turvan, rohkaisun ja tuen kautta.
4. Lasten näkökulmien huomioon ottaminen (<i>Regard for student perspectives</i>)	Kohdistuu siihen, missä määrin opettajan vuorovaikutus lasten kanssa ja ryhmän toiminnot painottavat lasten kiinnostuksen kohteita, heidän motivaatiotaan ja näkökulmiaan ja missä määrin ne tukevat lasten vastuun ottoa ja autonomiaa.

TOIMINNAN ORGANISOINTI (*Classroom organisation*)

5. Käyttäytymisen säätely (<i>Behavior management</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn asettaa selkeitä käyttäytymisodotuksia ja käyttää tehokkaita keinoja sääntöjä rikkovan käyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen ja uudelleen suuntaamiseen.
6. Tuotteliaisuus (<i>Productivity</i>)	Kohdistuu opettajan kykyyn organisoida opetusaika ja erilaiset rutiinit sekä suunnitella ja toteuttaa toimintoja, jotka tarjoavat lapsille mahdollisuuksia olla aktiivisia oppimiseen osallistujia.
7. Ohjauksen muodot (<i>Instructional learning formats</i>)	Kohdistuu siihen, miten opettaja pyrkii maksimoimaan lasten kiinnostuksen, osallisuuden ja kyvyn oppia oppitunneilla ja toiminnoissa.

OHJAUKSELLINEN TUKI (*Instructional support*)

8. Käsitteiden oppiminen (<i>Concept development</i>)	Kohdistuu siihen, missä määrin opettaja käyttää opetuskeskusteluja ja toimintoja lapsen ajattelutaitojen ja käsitteiden kehittämiseen ja painottaa ymmärtämistä sen sijaan, että hän painottaisi muistinvaraista mekaanista oppimista
9. Palautteen laatu (<i>Quality of feedback</i>)	Arvioi sitä, missä määrin opettaja antaa palautetta, joka laajentaa oppimista ja ymmärtämistä ja rohkaisee oppilaita jatkuvaan osallistumiseen.
10. Kielen käyttäminen (<i>Language modeling</i>)	Arvioi opettajan käyttämien kieltä rikastamisen ja kielen kehitystä edistävien keinojen laatua ja määrää.

Tunnetuesta hyötyä lapsille ja nuorille

- Tunnetuen laatu yhteydessä ryhmän hyvän oppimisilmapiirin muodostumiseen (Hamre & Pianta, 2001).
- Ensimmäisen kouluvuoden myönteinen ilmapiiri yhteydessä vahvempaan tehtäväsuuntautuneisuuteen myöhemmin koulupolulla (Pakarinen ym., 2014).
- Tunnetuki erityisen tärkeää sellaisille oppilaille, joilla muita heikommät taidot ja valmiudet (Cadima ym., 2010).
- Myös nuoret tarvitsevat tunnetukea!
 - Oppilaat, joiden opettajan havaittiin tarjoavan korkeampaa tunnetukea, raportoivat myös korkeampaa käytöksen tasolla ilmenevää kiinnittymistä (Virtanen ym., 2014).
 - Opettajan tarjoama tunnetuki lisäsi oppituntikohtaisesti mitattua emotionaalista kiinnittymistä matematiikassa ja äidinkielessä (Pöysä ym., 2019).

Ennakoi ja keskity myönteiseen

- Erittäin vahva tutkimusnäyttö osoittaa, että oppilaisiin kohdistuvien odotusten selkeys ja sovittujen sääntöjen johdonmukainen noudattaminen edistävät suotuisan oppimisilmapiirin muodostumista.
- Opetuksen selkeällä organisoinnilla voidaan rakentaa turvallinen ja myönteinen oppimisympäristö, joka edistää vuorovaikutusta oppimistilanteissa ja tukee oppilaan sosiaalista vastuuntunnetta (Lerikkanen & Pakarinen, 2018).
- Opetuksen selkeä rakenne ja oppimisen tuki edistävät oppilaiden sitoutumista koulutyöhön sekä tehtäväsuuntautunutta käyttäytymistä ryhmässä (Rimm-Kaufman ym., 2009).
- Keskeisen merkityksellistä sosioemotionaalisen tuen näkökulmasta on keskittyminen onnistumisten huomaamiseen ja myönteisen palautteen antaminen.

Lue lisää mm. Aro & Nurmi, 2019; Epstein ym., 2008; Kern & Clements, 2007; Lerikkanen & Pakarinen, 2018; Närhi ym. 2016

Miten sosioemotionaalista tukea voisi huomioida osana omaa opetusvuorovaikutustaan?

Sosioemotionaalinen tuki vuorovaikutuksen näkökulmasta

Oppimiskokonaisuuden suoritettuaan opiskelija...

- on syventänyt ymmärrystään sosioemotionaalisen tuen merkityksestä osana toimivaa pedagogiikkaa
- tunnistaa keinoja, joilla voi huomioida sosioemotionaalisen tuen osana omaa vuorovaikutustaan

Vuorovaikutus osana opettajan arviointiosaamista (VOPA) -toimintamalli

- Opettajien arviointiosaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA)-hankkeen (2018–2021) yhteydessä kehitetty ammatillisen kehittymisen työväline.
- VOPA-toimintamallin keskeisenä tavoitteena on lisätä ymmärrystä sellaisista opetusvuorovaikutuksen elementeistä, jotka edistävät oppimista ja tukevat opettajaa oppimisprosessin aikaisessa formatiivisessa arvioinnissa.
- VOPA-toimintamalli sisältää neljä opetusvuorovaikutuksen keskeistä teemaa:
 1. opettajan sensitiivisyys ja myönteinen ilmapiiri,
 2. ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi,
 3. palaute ja
 4. dialogisuus.

<https://doi.org/10.17011/jyx/dataset/75754>

Vuorovaikutus osana opettajan arviointiosaamista (VOPA) -toimintamalli

1. Opettajan sensitiivisyys ja myönteinen ilmapiiri

Opettaja on tietoinen oppilaiden yksilöllisistä tarpeista ja kiinnostuksen kohteista sekä vastaa niihin oikea-aikaisesti ja sensitiivisesti. Myönteinen ilmapiiri rakentuu turvallisuuden tunteesta ja luokan ihmissuhteista.

Tavoitteena, että VOPA-toimintamalli tarjoaa työkaluja sellaisen ilmapiirin luomiseksi, jossa **oppilaat rohkenevat tuoda tarpeitaan esiin ja opettaja pyrkii sensitiivisesti havaitsemaan näitä tarpeita**, minkä voi nähdä tukevan opettajaa formatiivisen arvioinnin toteuttamisessa (vrt. Black ym., 2011).

2. Ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi

Ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi edistävät oppimista ja siihen kiinnittymistä kohdistuen oppimisen ja työskentelyn tavoitteisiin sekä toivotun käyttäytymisen tukemiseen.

Ryhmän ohjaamisen ja motivoinnin teema nähdään keskeiseksi formatiivisen arvioinnin toteuttamisen kannalta, koska **sujuva ryhmän organisointi selkiyttää oppilaille oppimisen tavoitteita ja luo edellytyksiä oppimiseen keskittymiseen** (Hamre ym., 2013). Tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn kiinnittyneen oppilaan arviointi antaa puolestaan opettajalle tietoa siitä, mihin oppilas sillä hetkellä parhaimmillaan pystyy.

VOPA-toimintamallin käytänteet

- Keskeisenä työvälineenä VOPA-toimintamallissa on kullekin teemalle taulukkomuotoon laaditut **VOPA-toimintamallin vaiheittaiset kuvaukset**
- Taulukossa ohjataan kiinnittämään huomio keskeisesti kyseistä teemaa määrittäviin opetusvuorovaikutuksen elementteihin (pystyriivi).
- Vaiheittaiset kuvaukset (vaakarivit) nostavat esille myös esimerkkejä siitä, miten opetusvuorovaikutus voi kehittyä orastavasta tasosta (vaihe 1) osaavaan tasoon (vaihe 3).

OPETTAJAN SENSITIIVISYYS JA MYÖNTEINEN ILMAPIIRI				
Opettaja on tietoinen oppilaiden yksilöllisistä tarpeista ja kiinnostuksen kohteista sekä vastaa niihin oikea-aikaisesti ja sensitiivisesti. Myönteinen ilmapiiri rakentuu turvallisuuden tunteesta ja luokan ihmissuhteista.				
	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	
Oppilaiden tarpeisiin vastaaminen	<ul style="list-style-type: none">▪ Tiedostaa ja huomioi akateemiset, sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet▪ Työskentelyn seuraaminen▪ Ongelmien ennakointi▪ Tarpeiden tunnistaminen▪ Tuen ja turvan antaminen▪ Uudelleen kiinnittymisen tukeminen	Opettaja seuraa vain harvoin oppilaita tai tunnistaa tilanteita, joissa oppilaat tarvitsisivat apua. Opettaja ei huomioi toiminnassaan oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Kun oppilaat ilmaisevat tunteitaan, opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä.	Opettaja havainnoi ja tunnistaa toisinaan oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihteitä, kun taas toisinaan viheet jäävät huomiotta tai joidenkin oppilaiden kohdalla toistuvasti. Toisinaan opettajan toiminta vastaa oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin, mutta toisinaan yksilöllisiä tarpeita ei huomioida. Oppilailla on mahdollisuus ilmaista tunteitaan, mutta opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä johdonmukaisesti.	Opettaja havainnoi oppilaita aktiivisesti ja tunnistaa usein oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihteitä ja vastaa niihin. Opettaja kohdentaa tukensa useimmiten oppilaiden tarpeiden mukaisesti ja huomioi niin ylös- kuin alaspäin eriyttämistä kaipaavat oppilaat. Oppilailla on mahdollisuus ilmaista tunteitaan ja opettaja tunnistaa ja kohtaa niin myönteiset kuin kielteiset tunneilmaukset ja reagoi niihin sensitiivisesti.
Oppilaiden turvallisuuden tunne	<ul style="list-style-type: none">▪ Hakevat tukea ja apua▪ Osallistuvat vapaaehtoisesti ja vapautuneesti▪ Ottavat riskejä	Oppilaat eivät juuri pyydä opettajalta tukea ja he vastaavat harvoin kysymyksiin. Oppilaat eivät aktiivisesti pyydä puheenvuoroja tai osallistu toimintaan.	Oppilaat hakevat joskus tukea tai apua opettajalta ja he vastaavat toisinaan kysymyksiin. Tällaiseen vuorovaikutukseen osallistuu vain osa oppilaista tai se ei jatku johdonmukaisesti. Oppilaista vain osa pyytää aktiivisesti puheenvuoroja ja osallistuu toimintaan.	Oppilaat ovat vapautuneita, hakevat opettajalta tukea tai pyytävät apua tarpeen mukaan ja jatkavat ajatuksiaan luokassa. Oppilaat eivät vältele vaikeisiin kysymyksiin vastaamista, vaan uskaltavat yrittää ja ottaa riskejä.
Ihmissuhteet luokassa	<ul style="list-style-type: none">▪ Läheisyys▪ Jaettu myönteinen tunnelmaisuus▪ Sosiaalinen vuorovaikutus	Opettaja jää etäiseksi. Vain harvoin esiintyy viitteitä opettajan ja oppilaiden lämpimästä ja kannustavasta vuorovaikutuksesta. Luokan ilmapiiri on "lattea" ja teennäinen ja vain harvat vaikuttavat nauttivan oppimistilanteesta.	Opettaja ja oppilaat ovat toisinaan lämpimässä ja kannustavassa vuorovaikutuksessa tai lämmin opettaja-oppilasvuorovaikutus koskettaa vain osaa oppilaista. Luokan ilmapiiri on toisinaan myönteinen (esim. jaettu ilo, hyväntuulisuus ja kiinnostus toisia kohtaan), mutta toisinaan ilmapiiri on myös lattea.	Esiintyy useita viitteitä siitä, että opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutussuhde on lämmin ja kannustava. Opettaja on aidosti kiinnostunut oppilaista ja niin opettaja kuin oppilaatkin ovat mielellään toistensa seurassa. Luokan ilmapiiri on myönteinen, kannustava ja innostunut.
Keskinäinen kunnioitus	<ul style="list-style-type: none">▪ Katsekontakti▪ Rauhallinen äänenkäyttö▪ Kunnioittava kielenkäyttö▪ Yhteistyö	Opettaja ja oppilaat osoittavat harvoin kunnioitusta toisiaan kohtaan (esim. toisia ei keskitytä kuuntelemaan tai kielenkäyttö on epäkunnioittavaa). Oppilaat eivät tee yhteistyötä mielellään.	Opettaja ja oppilaat osoittavat toisinaan kunnioitusta toisiaan kohtaan (esim. kuuntelevat toisiaan) tai keskinäinen kunnioitus ei kohdistu kaikkiin luokan oppilaisiin. Osa oppilaista tekee yhteistyötä.	Opettaja ja oppilaat osoittavat usein kunnioitusta ja huomiota toisiaan kohtaan (esim. kuuntelevat toisiaan, ottavat katsekontaktia tai äänenkäyttö on rauhallista ja äänensävy on lämmin). Oppilaat tekevät mielellään yhteistyötä.

Lähde: Pöysä, S., Pakarinen, E., Ketonen, L., Lehesvuori, S., & Lerkkanen, M.-K. (2021). Vuorovaikutus opetuksen ja arvioinnin perustana (VOPA) vaiheittaiset kuvaukset. Opettajien arviointiosaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA) -hanke. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

OPETTAJAN SENSITIIVISYYS JA MYÖNTEINEN ILMAPIIRI

Opettaja on tietoinen oppilaiden yksilöllisistä tarpeista ja kiinnostuksen kohteista sekä vastaa niihin oikea-aikaisesti ja sensitiivisesti.

Myönteinen ilmapiiri rakentuu turvallisuuden tunteesta ja luokan ihmissuhteista.

	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
<p>Oppilaiden tarpeisiin vastaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Akateemisten, sosiaalisten ja emotionaalisten tarpeiden tiedostaminen ja huomioiminen • Työskentelyn seuraaminen • Ongelmien ennakointi • Tarpeiden tunnistaminen • Tuen ja turvan antaminen • Uudelleen kiinnittymisen tukeminen 	<p>Opettaja seuraa vain harvoin oppilaita tai tunnistaa tilanteita, joissa oppilaat tarvitsisivat apua. Opettaja ei huomioi toiminnassaan oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Kun oppilaat ilmaisevat tunteitaan, opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä.</p>	<p>Opettaja havainnoi ja tunnistaa toisinaan oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihjeitä, kun taas toisinaan vihjeet jäävät huomiotta tai joidenkin oppilaiden kohdalla toistuvasti. Toisinaan opettajan toiminta vastaa oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin, mutta toisinaan yksilöllisiä tarpeita ei huomioida. Oppilailla on mahdollisuus ilmaista tunteitaan, mutta opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä johdonmukaisesti.</p>	<p>Opettaja havainnoi oppilaita aktiivisesti ja tunnistaa usein oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihjeitä ja vastaa niihin. Opettaja kohdentaa tukensa useimmiten oppilaiden tarpeiden mukaisesti ja huomioi niin ylös- kuin alaspäin eriyttämistä kaipaavat oppilaat. Oppilailla on mahdollisuuksia ilmaista tunteitaan ja opettaja tunnistaa ja kohtaa niin myönteiset kuin kielteiset tunneilmaukset ja reagoi niihin sensitiivisesti.</p>
<p>Keskinäinen kunnioitus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katsekontakti • Rauhallinen äänenkäyttö • Kunnioittava kielenkäyttö • Yhteistyö 	<p>Opettaja ja oppilaat osoittavat harvoin kunnioitusta toisiaan kohtaan (esim. toisia ei keskitytä kuuntelemaan tai kielenkäyttö on epäkunnioittavaa). Oppilaat eivät tee yhteistyötä mielellään.</p>	<p>Opettaja ja oppilaat osoittavat toisinaan kunnioitusta toisiaan kohtaan (esim. kuuntelevat toisiaan) tai keskinäinen kunnioitus ei kohdistu kaikkiin luokan oppilaisiin. Osa oppilaista tekee yhteistyötä.</p>	<p>Opettaja ja oppilaat osoittavat usein kunnioitusta ja huomiota toisiaan kohtaan (esim. kuuntelevat toisiaan, ottavat katsekontaktia tai äänenkäyttö on rauhallista ja äänensävy on lämmin. Oppilaat tekevät mielellään yhteistyötä.</p>

OPETTAJAN SENSITIIVISYYS JA MYÖNTEINEN ILMAPIIRI

Opettaja on tietoinen oppilaiden yksilöllisistä tarpeista ja kiinnostuksen kohteista sekä vastaa niihin oikea-aikaisesti ja sensitiivisesti.

Myönteinen ilmapiiri rakentuu turvallisuuden tunteesta ja luokan ihmissuhteista.

	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
<p>Oppilaiden tarpeisiin vastaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Akateemisten, sosiaalisten ja emotionaalisten tarpeiden tiedostaminen ja huomioiminen • Työskentelyn seuraaminen • Ongelmien ennakointi • Tarpeiden tunnistaminen • Tuen ja turvan antaminen • Uudelleen kiinnittymisen tukeminen 	<p>Opettaja seuraa vain harvoin oppilaita tai tunnistaa tilanteita, joissa oppilaat tarvitsisivat apua. Opettaja ei huomioi toiminnassaan oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Kun oppilaat ilmaisevat tunteitaan, opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä.</p>	<p>Opettaja havainnoi ja tunnistaa toisinaan oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihjeitä, kun taas toisinaan vihjeet jäävät huomiotta tai joidenkin oppilaiden kohdalla toistuvasti. Toisinaan opettajan toiminta vastaa oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin, mutta toisinaan yksilöllisiä tarpeita ei huomioida. Oppilailla on mahdollisuus ilmaista tunteitaan, mutta opettaja ei tunnista tai kohtaa niitä johdonmukaisesti.</p>	<p>Opettaja havainnoi oppilaita aktiivisesti ja tunnistaa usein oppilaiden tuen, avun ja huomion tarpeisiin liittyviä vihjeitä ja vastaa niihin. Opettaja kohdentaa tukensa useimmiten oppilaiden tarpeiden mukaisesti ja huomioi niin ylös- kuin alaspäin eriyttämistä kaipaavat oppilaat. Oppilailla on mahdollisuuksia ilmaista tunteitaan ja opettaja tunnistaa ja kohtaa niin myönteiset kuin kielteiset tunneilmaukset ja reagoi niihin sensitiivisesti.</p>

- Keskinäinen kunnioitus**
- Katsekontakti
 - Rauhallinen äänenkäyttö
 - Kunnioittava kielenkäyttö
 - Yhteistyö

Miten sosioemotionaalista tukea voisi huomioida osana omaa opetusvuorovaikutustaan?

avat usein toisiaan t toisiaan, äänenkäyttö y on lämmin. n yhteistyötä.

RYHMÄN TOIMINNAN ORGANISOINTI JA MOTIVOINTI

Ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi edistävät oppimista ja siihen kiinnittymistä kohdistuen oppimisen ja työskentelyn tavoitteisiin sekä toivotun käyttäytymisen tukemiseen.

	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
<p>Selkeät käyttäytymisodotukset</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odotusten sanallistaminen • Selkeys ja johdonmukaisuus • Oppilaat tietävät, miten toimia 	<p>Käyttäytymisodotukset ovat epäselvät, ja toivottavaa käyttäytymistä tuetaan epäjohdonmukaisesti. Tästä syystä oppilaat eivät ole varmoja siitä, mitä heiltä kulloinkin odotetaan.</p>	<p>Käyttäytymisodotukset ovat toisinaan selkeät, mutta epäjohdonmukaisuuksia esiintyy. Joillekin oppilaille säännöt ovat vaikeita ymmärtää ja noudattaa.</p>	<p>Käyttäytymisodotukset ja säännöt ovat selkeät, ja oppilaat toimivat useimmiten niiden mukaan. Säännöistä tai toimintatavoista ei ole tarvetta muistuttaa.</p>
<p>Selkeät oppimistavoitteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Orientoituminen • Kertaaminen, tiivistäminen • Uudelleen suuntaaminen • Selkeä, hyvin organisoitu esittäminen 	<p>Oppimistavoitteet ovat epäselvät, puuttuvat kokonaan ja/tai niitä ei tuoda selkeästi esille (esim. sanallistamalla niitä). Oppilaat eivät ole tietoisia oppimistavoitteista. Opetus etenee epäjohdonmukaisesti.</p>	<p>Osa oppilaista on oppimistavoitteista tietoisia, kun taas toiset eivät ole. Opetus etenee toisinaan johdonmukaisesti, mutta puutteet selkeydessä ja johdonmukaisuudessa aiheuttavat hämmennystä oppilaille. Opettaja ei myöskään aktiivisesti suuntaa oppilaiden huomiota tavoitteisiin (esim. sanallistamalla, kertaamalla tai tiivistämällä niitä).</p>	<p>Oppimistavoitteet ovat selkeät, ja suurin osa oppilaista on tavoitteista tietoisia ja ymmärtää ne. Opetus etenee johdonmukaisesti ja selkeys tukee oppilaiden oppimista ja ymmärrystä.</p>

RYHMÄN TOIMINNAN ORGANISOINTI JA MOTIVOINTI

Ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi edistävät oppimista ja siihen kiinnittymistä kohdistuen oppimisen ja työskentelyn tavoitteisiin sekä toivotun käyttäytymisen tukemiseen.

	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
Selkeät käyttäytymisodotukset <ul style="list-style-type: none"> • Odotusten sanallistaminen • Selkeys ja johdonmukaisuus • Oppilaat tietävät, miten toimia 	Käyttäytymisodotukset ovat epäselvät, ja toivottavaa käyttäytymistä tuetaan epäjohdonmukaisesti. Tästä syystä oppilaat eivät ole varmoja siitä, mitä heiltä kulloinkin odotetaan.	Käyttäytymisodotukset ovat toisinaan selkeät, mutta epäjohdonmukaisuuksia esiintyy. Joillekin oppilaille säännöt ovat vaikeita ymmärtää ja noudattaa.	Käyttäytymisodotukset ja säännöt ovat selkeät, ja oppilaat toimivat useimmiten niiden mukaan. Säännöistä tai toimintatavoista ei ole tarvetta muistuttaa.
Selkeät oppimistavoitteet <ul style="list-style-type: none"> • Orientoituminen • Kertaaminen, tiivistäminen • Uudelleen suuntaaminen • Selkeä, hyvin organisoitu esittäminen 	Oppimistavoitteet ovat epäselvät. puuttuvat kokonaan tuoda selkeästi esille sanallistamalla niitä) ole tietoisia oppimis Opetus etenee epäje	Osa oppilaista on oppimistavoitteista	Oppimistavoitteet ovat selkeät. ja suurin

Miten sosioemotionaalista tukea voisi huomioida osana omaa opetusvuorovaikutustaan?

Vuorovaikutus osana opettajan arviointiosaamista (VOPA) -toimintamalli

- Opettajien arviointiosaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA)-hankkeen (2018–2021) yhteydessä kehitetty ammatillisen kehittymisen työväline.
- VOPA-toimintamallin keskeisenä tavoitteena on lisätä ymmärrystä sellaisista opetusvuorovaikutuksen elementeistä, jotka edistävät oppimista ja tukevat opettajaa oppimisprosessin aikaisessa formatiivisessa arvioinnissa.
- VOPA-toimintamalli sisältää neljä opetusvuorovaikutuksen keskeistä teemaa:
 1. opettajan sensitiivisyys ja myönteinen ilmapiiri,
 2. ryhmän toiminnan organisointi ja motivointi,
 3. palaute ja
 4. dialogisuus.

<https://doi.org/10.17011/jyx/dataset/75754>

